

1 pav. Akmens masės keramikos šukė. R. Šmigelsko nuotr.

Fig. 1 A sherd of stoneware.

Sodu apsodinto sklypo V dalyje ištirtuose šurfuose 1–3 fiksuotas 30–70 cm storio XVII a. pabaigos – XVIII a. sluoksnis. Šurfuose 4, 5, 10 ir perkasoje 1 rasta 10 nesuardytų palaidojimų. Statybų metu kasant žemėse rasti dar vieno suardyto kapo kaulai. Aptikti kapai datuojami XVII a. pabaiga – XVIII a. Tik 3 palaidojimuose rasta įkapių. Kape 1 krūtinės srityje rastas rožančiaus medalikėlis. Kape 4 krūtinės srityje rastas kryžius. Nuvalius korozijos elementus, jame atsidengė iškaltas ornamentas. Priekinėje kryžiaus dalyje iškaltas rytų ortodoksų pravoslaviškas aštuongalis kryžius su būdingais inicialais. Kape 6 po palaikais rasta audinio skiautelė – veltinio (vilnos) fragmentas, dekoruotas šilkinio audinio juostele, ant kurios šilkiniais siūlais pritvirtintas metalizuotas siūlas: šerdis – šilkinis siūlas, apvijos – auksuota sidabro juostelė.

Šurfuose 5 ir 6 aptiktos mūro konstrukcijos. Tikėtina, jog šurfe 5 rasta mūro konstrukcija yra kriptos laiptai, o šurfe 6 rastas mūras yra bažnyčios pamato fragmentas ar bažnyčios navos kolonos pamatas. Nustatyta, kad planuojamoje užstatyti teritorijoje yra spėjama buvusios bažnyčios ir šventoriaus kapinių vieta.

Atliktų žvalgomųjų tyrimų nepakanka, norint tiksliau nustatyti buvusių bažnyčios ir šventoriaus kapinių ribas. Todėl ateityje vykdant žemės judinimo darbus būtini detalesni archeologiniai tyrimai.

Radiniai (1 pav.) perduoti Kelmės krašto muziejui.

The site of the Pašiaušė Jesuit college

In 2010, a total of 52.9 m^2 was excavated at the site of former 17th–18th century Jesuit college in Pašiaušė village (Kelmė District) and 11 burials from that time, isolated finds (Fig. 1), and masonry wall structures were found. Three burials contained poor grave goods: a rosary, a cross, and a strip of silk fabric with metallic thread. The burials are in the vicinity of the church that stood here.

Algirdas Žalnierius

Šiluvos koplyčia

Žvalgomieji tyrinėjimai prie Šiluvos koplyčios (Raseinių r.) yra susiję su žemės kasimo darbais tiesiant šviesolaidinį kabelį iš Jono Pauliaus gatvės. Du šurfai buvo iškasti koplyčios V kieme ištiriant bendrą 3,5 m^2 plotą. Šiluvos koplyčia yra apie 400 m į V nuo Šiluvos katedros bazilikos. Koplyčia stovi nedidelės aukštumos Š šlaite, iš V ir R pusės ją supa miestelio kapinės.

Šiluvos miestelis yra 19 km į Š nuo Raseinių. Vietovė minima nuo XV a. pradžios, pirmąją bažnyčią ir parapiją čia 1457 m. įsteigė P. Gedgaudas. XVI a. Šiluvoje įsigalėjo reformatai, kuriems 1592 m. buvo pastatyta nauja mūrinė bažnyčia. Po Šv. Mergelės Marijos apsireiškimo XVII a. pradžioje 1627 m. Šiluvoje buvo pastatyta medinė katalikų bažnyčia. Vys-

kupas A. Sapiega 1663 m. ant akmens, kur buvęs apsireiškimas, pastatė koplyčią ir ten pakabino Nukryžiuotojo paveikslą. Koplyčiai sunykus 1818 m. S. Giedraitis pastatė naują, didesnę ir panašią į Vilniaus katedrą medinę koplyčią, išstovėjusią iki XX a. pradžios. Šiluvos klebonas P. Jurgaitis 1903 m. pradėjo rūpintis naujos koplyčios statyba, kurios projektą parengė Paryžiuje gyvenęs architektas A. Vivulskis. Minint apsireiškimo 300 metų sukaktį, 1912 m. buvo pašventintas kertinis koplyčios akmuo, bet statyba buvo baigta tik 1924 m. Po II Pasaulinio karo buvo kiek pakeisti koplyčios fasadai.

Šviesolaidinis kabelis į Šiluvos koplyčią iš Jono Pauliaus II gatvės buvo nutiestas uždaru būdu, prastumiant jį po žeme. Šurfai 1–2 buvo iškasti kabelio posūkio vietoje ir prie koplyčios pamatų PV kampo, kur kabelis iškyla į žemės paviršių. Dabartinis žemės paviršius yra lygus, jo H_{abs} yra 153,20–153,26 m, išklotas 50x50x10 cm betoninėmis šaligatvio plytomis. Abiejuose šurfuose užfiksuoti kultūriniai sluoksniai beveik nesiskiria. Po betoninėmis plytomis yra supiltas iki 20 cm storio geltono smėlio sluoksnis, po kuriuo iki 0,95–1,1 m gylio surastas permaišyto smėlio ar priesmėlio sluoksnis. Jame buvo surasti keli paskiri žmonių kojų ir rankų kaulai, kaukolės dalis ir apatinis žandikaulis. Atrodytų, kad koplyčia buvo pastatyta kapinėse, išardant čia buvusius senesnius palaidojimus. Tačiau ar surasti kaulai į smėlio sluoksnį pateko koplyčios statybos metu, ar kasant kapus senų palaidojimų vietose, pasakyti sunku. Galimi nesuardyti palaidojimai yra didesniame nei 1 m gylyje. Žmonių kaulai buvo surinkti ir užpilant šurfą palaidoti jo dugne. Kitų archeologinių radinių tyrinėtose vietose nerasta.

The Šiluva Chapel

Two test pits (a total of 3.5 m^2) were excavated at the site of a bend in the fibre optic cable in the W courtyard of the Šiluva Chapel (Raseiniai District). Isolated human bones were discovered in the mixed soil found in the test pits, which shows that the chapel was built in a cemetery.

Robertas Žukovskis

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų) bažnyčia Vilniuje

2010 m. spalio–lapkričio mėnesiais APC atliko archeologinius tyrinėjimus Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų) bažnyčios teritorijoje (Vilnius, Trakų g. 9/1).

XIII a. viduryje pranciškonai kartu su dominikonais pasirodė Lietuvoje. Tikresnių žinių esama apie tai, jog pranciškonai įsikūrę tada vadintoje „smiltynės, smėlynės“ vietoje, kuri buvo už miesto. Istoriko J. Jurginio nuomone, „pranciškonų namai“ minimi 1387 m. Jogailos privilegijos akte vyskupui, nusakančiame dovanojamos Vilniaus miesto dalies ribas, buvo ne kas kita, o bažnyčia. R. Firkovičius mano, kad bažnyčia ir vienuolynas buvo įsteigti krikščionybės Lietuvoje įvedimo metu. Vieta, kur įsikūrė pranciškonai, pavadinta smėlyne (*na piaskach*), panašiai kaip ir Krokuvoje stovėjusi Šv. Marijos bažnyčia Smėlynėje. Pranciškonai čia pradėjo statyti didelę mūrinę bažnyčią, kurią pabaigė 1421 m. Prie bažnyčios buvo pastatytas ir vienuolynas. 1533 m. bažnyčia sudegė. Bažnyčios remontas tęsėsi iki 1584 m. Ji buvo atstatyta gotikiniu stiliumi.